

Strategi för lek- och aktivitetsparker i Katrineholms kommun

Dokumentinformation

Beslutshistorik

Antagen av kommunfullmäktige 2021-10-25, § 143

Senast ändrad av kommunfullmäktige

Förlängd giltighetstid beslutad av kommunstyrelsen 2023-10-25, § 242

Giltighet

Gäller från och med 2021-10-25

Gäller till och med 2027-12-31

Förvaltare¹

Strategin för lek- och aktivitetsparker ligger inom kommunstyrelsens och samhällsbyggnadsförvaltningens ansvarsområde

Kategori

- Inriktningsdokument

Uppföljning

Hur:

När: Strategin följs upp av samhällsbyggnadsförvaltningen en gång per år i samband med årsredovisning.

¹ Förvaltarens ansvar innebär att:

- dokumentet efterlevs
- är tillgängligt
- följa eventuellt ändrade förutsättningar för dokumentet
- dokumentet följs upp och revideras
- dokumentet är aktuellt och uppdaterat

Innehåll

Syfte med strategin	4
Barnkonventionen	4
Varför bygga lekparker?	4
Lekparker i dag	5
Kategorisering av lekparker	6
Närlekpark	6
Stadsdelslekpark	6
Kompletterande lekparker	7
Mål och strategisk inriktning	8
Placering av lekparker	8
Utformning av lekparker	8
Tillgänglighet för alla	10
Prioriteringar	12
Skötsel, säkerhet och ansvar	12
Aktivitetsparker/utegym	12
Samordning bolag /kommun	13
Information om lekparken	13
Framtida stadsdelslekparker	14
Norr	14
Öster	14
Söder	15
Väster	15
Kransorter	16
Avveckling av närlekparker	16

Syfte med strategin

Strategin för Katrineholms lek- och aktivitetsparker är ett vägledande dokument som syftar till att utveckla stimulerande, pedagogiska och väl utrustade lekmiljöer som attraherar små och äldre barn samt uppfyller säkerhetskraven i svensk standard. Dokumentet är att betrakta som övergripande och kompletterar gällande Grönplan för Katrineholm för hur detta arbete ska bedrivas. I strategin beskrivs framtida planer på prioriteringar de närmaste åren, samt hur tillgängligheten till lekparkerna för barn och anhöriga med funktionsvariationer ska säkerställas. Strategin fungerar som en handledning med riktlinjer som styr utveckling, nyanläggning, skötsel och avveckling av lek- och aktivitetsparker.

Katrineholms kommun vill erbjuda allmänheten tillgång till stimulerande lekmiljöer med varierad utrustning och utformning som riktar sig till flera olika åldersgrupper.

Lekområdet ska uppfylla säkerhetskraven i svensk standard och vara tillgängliga för alla. Vi ska eftersträva väl underhållna och städade lekplatser som signalerar till barnen att de är viktiga och att deras lekmiljöer prioriteras.

Barnkonventionen

Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal, som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrarnas eller andra vuxnas ägodelar.

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- Barnens bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Varför bygga lekparker?

Allt mer vetenskaplig forskning visar att bra lekparker är viktiga för att utveckla barnens fysiska förmåga, vilket hjälper dem att ta sig fram i världen med större självförtroende. Fysiskt utmanande lekar lär barnen att hantera risker, men också att hantera stressiga situationer. I korthet uppmuntrar och tillhandahåller lekparker fysisk aktivitet, social samverkan och lärande. Världshälsoorganisationen (WHO) har satt en minimigräns för fysisk aktivitet om 60 minuter om dagen. Studier visar att lekplatser är den plats där barn är mest fysisk aktiva bland andra fritidsaktiviteter. Lek i grön parkmiljö är dokumenterat bra för hälsan och gör barnen friskare och mindre känsliga för allergier och infektioner. Lekparker fungerar också som utmärkta mötes- och samlingsplatser, inte bara för barn, utan för människor i alla åldrar.

Det är en utmaning att utforma lekmiljöer som lockar fram den spontana och utvecklande leken. Den spontana leken är viktig i ett samhälle med en livsstil som till stor del i övrigt innebär stillasittande. Därför bör lekplatser stimulera rörelse, nyfikenhet, spänning, fantasi och möten. Ett sätt att uppnå dessa värden kan vara att utforma så kallade temalekparkar som bland annat kan uppmuntra till rollekar.

Lekparker i dag

Katrineholms kommun har i uppdrag att anlägga och förvalta lekparker på allmän platsmark som ägs av kommunen, vilket medför att det är lekparker på sådan mark som behandlas i denna strategi. För lekparker som ligger vid kommunala skolor och förskolor, ansvarar Katrineholms Fastighets AB, de är markerade på kartor nedan. År 2020 finns 36 lekparker på allmän platsmark, varav 15 är belägna i kransorterna.

Den samhällsliga utvecklingen de senaste åren har inneburit att fler barn har tillgång till enklare lekutrustning hemma i den egna trädgården t ex gungor, studs matta. Detta har medfört att behovet av mindre lekparker, med ungefär detta utbud minskat. Som ett resultat av detta anlägger svenska kommuner färre men större lekområden där fokus är på kvalitativa lekvärden och upplevelser som kommer många barn till del.

Den historiska utvecklingen har också medfört att kraven på kvalitet, säkerhet, samt helhetstänk kring lekparkers utformning har ökat.

Fler av kommunens lekparker är gamla, omoderna och uttjänta. Bedömd teknisk livslängd på en lekutrustning kan antas vara ca 20 år.

Kategorisering av lekparkar

Katrineholms kommuns lekparkar är indelade i närlekparkar och stadsdelslekparkar samt kompletterande lekparkar.

Närlekpark

Närlekparkerna är i regel begränsade i storlek och innehåll samt är ett besöksmål främst för närliggande bostäder. Dessa platser kan ibland ses som "privata" då de ofta ligger inneslutna med villor runt om. De befintliga närlekparkerna är ofta svåra att hitta till för de som bor några kvarter bort till och tillgodoser i stort enbart de närmast boende. Vid tillskapande av nya närlekparkar ska utformningen tillgodose grundläggande lekbehov (gungor, sandlek, rutchkana) men gärna också ytterligare stimulerande utrustning. Placeringen av lekparken ska vara där invånare rör sig och platsen får gärna kombineras med grillplats, sittplatser och ta tillvara på omgivningarnas kvaliteter, ex skog och natur.

Foto 1 visar exempel på en närlekpark med relativt lågt lekvärde, en innesluten lektyta begränsad till gungställning och sandlåda

Stadsdelslekpark

Stadsdelslekparken är mer omfattande och är tänkta att fungera som ett utflyktsmål för skolor, förskolor, familjer och besökare från ett större geografiskt område. Dessa lekparkar får gärna kombineras med andra aktiviteter för unga och vuxna.

Stadsdelslekparkerna ska erbjuda ett högt lekvärde som stimulerar barn att utmana kroppen och fantasin. Det kan till exempel finnas möjlighet att gunga, vippa, att snurra runt, klättra och hoppa, att rutscha och leka rollekar, att skapa och balansera.

Stadsdelslekparkerna bör om möjligt placeras så att grönytor, bollplaner, backar för pulkaåkning och liknande finns i anslutning. De ska i större utsträckning än närlekparkerna vara tillgänglighetsanpassade. I dag finns en stadsdelslekpark, Sveaparken. Ytterligare tre bör planeras in i staden.

Foto 2 visar exempel på en lekpark med stimulerande och utmanande lekutrustning, bedömt högt lekvärde

Kompletterande lekparker

Som komplement till stadsdelslekparken finns det några mindre lekparker som inte är knutna till bostäder men är placerade där ett stort antal barn och vuxna rör sig. Dessa lekparker har till syfte att

komplettera det totala lekutbudet i kommunen. Lekparken i sig är sällan anledningen till att invånare besöker platsen men lekparken stärker platsens innehåll. Stortorget, Stadsparken och kommunala badplatser är exempel på detta

Foto 3 visar den tillfälliga lekparken på Stortorget sommaren 2020 och är ett exempel på en kompletterande lekpark

Mål och strategisk inriktning

I tätorten Katrineholm är målet att ha fyra stadsdelslekparker.

I kransorterna är målet att det ska finnas en större tillgänglig närlekpark. Den ska vara centralt placerad och ha ett högt lekvärde som uppmuntrar till att nyttja lekparken som ett utflyktsmål. Mindre lekparker med lågt lekvärde bör avvecklas så att de ekonomiska medlen kan koncentreras till stadsdelslekparkerna. Det för att säkerställa ett högt lekvärde och en säker lekmiljö för alla barn som nyttjar dessa.

Katrineholms kommun vill eftersträva att nya material som tillförs leken i och med investeringar och underhållsinsatser så som fallunderlag, redskap och målarfärg ska vara giftfria. Vid val bör det bäst miljövänliga alternativet väljas med beaktande av tillgänglighetskravet.

Placering av lekparker

Stadsdelslekparken bör placeras centralt i stadsdelarna med hänsyn till var människor bor och rör sig. Lekparkerna anläggs på allmän platsmark för att säkerställa allmänhetens tillträde. Viktiga aspekter att beakta när en lekparcs placering övervägs bör vara var de sociala behoven är som störst eller var lekmiljön annars är som sämst. Vid anläggande av en ny lekpark behöver den omkringliggande trafiksituationen utformas så att barn och föräldrar på enkelt och säkert sätt kan ta sig till- och från lekparken till fots eller med cykel. Detta är speciellt viktigt för lekparker dit äldre barn kan förväntas ta sig utan föräldrar, då gång- och cykel är de tillgängliga alternativen.

Lekområden exempelvis på skolgårdar är tillträde begränsat vissa tider för allmänheten. Men dessa kan med fördel användas under tider när inte verksamheten är i gång exv. kvällar och helger och skollov.

Det är att föredra om lekparker kan lokaliseras till områden där omgivande park- eller naturmark kan höja lekparkens lekvärde med hjälp av olika typer av topografi, vegetation, och liknande. Ett anlagt lekområde ger ofta initiativ till barnen att utvidga sin lek till omgivande naturområden. Det kan handla om stora skogar likväl som små dungar. Det är också positivt om det finns anslutande gräsytor, asfaltsytor, backar med möjlighet till pulkaåkning och bollplaner av olika slag i anslutning till lekområdet.

Utformning av lekparker

Lekparker ska utformas individuellt och i harmoni med omgivande natur och landskap. Avgränsande natur- eller parkpartier hjälper till att rama in och erbjuda solskyddade platser. Vegetation på och i anslutning till lekområdet bör vara tålig och gärna ätbar. Staket sätts upp runt lekområdet endast om det bedöms som avgörande ur säkerhetssynpunkt. I övrigt undviks staket runt lekparkerna för att de inte ska upplevas som privata, utan tillgängliga för allmänheten. Staket undviks även för att de medför en förhöjd driftskostnad kopplat till lekparkernas underhåll.

Vid utformningen av lekområden är det viktigt att tänka på att barn i olika åldrar leker på olika sätt. De yngsta barnen leker ofta ensamlekar där närhet och trygghet är centralt. Lite äldre förskolebarn leker mer med varandra, gärna i och omkring lekhus och redskap. Barn i åldrarna 6-12 år är fysiskt mycket aktiva vilket medför att de behöver mycket utrymme och utformning som erbjuder utmaningar. För äldre barn övergår leken ofta i träning i form av klättring i naturen eller på klätterväggar, fotboll, basket, skateboard, aktivitetsparker med mera.

Foto 4-6 visar exempel på stimulerande och utmanande lekutrustning för barn i olika åldrar

Hos barn finns även ett behov för mindre styrda lekområden. Lek i naturen kan främja kreativiteten på ett annat sätt än noga planerade lekparkar. I naturmiljö blir leken friare och erbjuder möjlighet till upptäckter och äventyr. Stockar kan erbjuda balanslek och stenar kan bli till en hinderbana. Även på naturlekområden måste dock säkerhetsreglerna följas.

Utformningen av lekparkerna bör ha fokus på slitstarka kvalitetsredskap, miljövänlighet och folkhälsa. Det ska också finnas sitt-möjligheter med bord för samvaro samt grill eller andra saker som gör att man vill samlas där.

Vid val av fallunderlag och för att tillgodose tillgänglighetskraven bör exv. konstgräs och gummimattor med miljömärkning användas. Träflis, sand utan nollfraktion kan användas på delar av lekområde men dessa underlag ger normalt sämre tillgänglighet. Valet av fallunderlag utgår ifrån svensk standard, SS-EN 1176-1177.5 Konstgräs och gummi kan vara en källa till mikroplaster.

Ljussättning av lekområden tillför estetiska mervärden, ger en ökad känsla av trygghet och kan på den mörkare tiden förlänga den möjliga lektiden. Se även Katrineholms ljusplan.

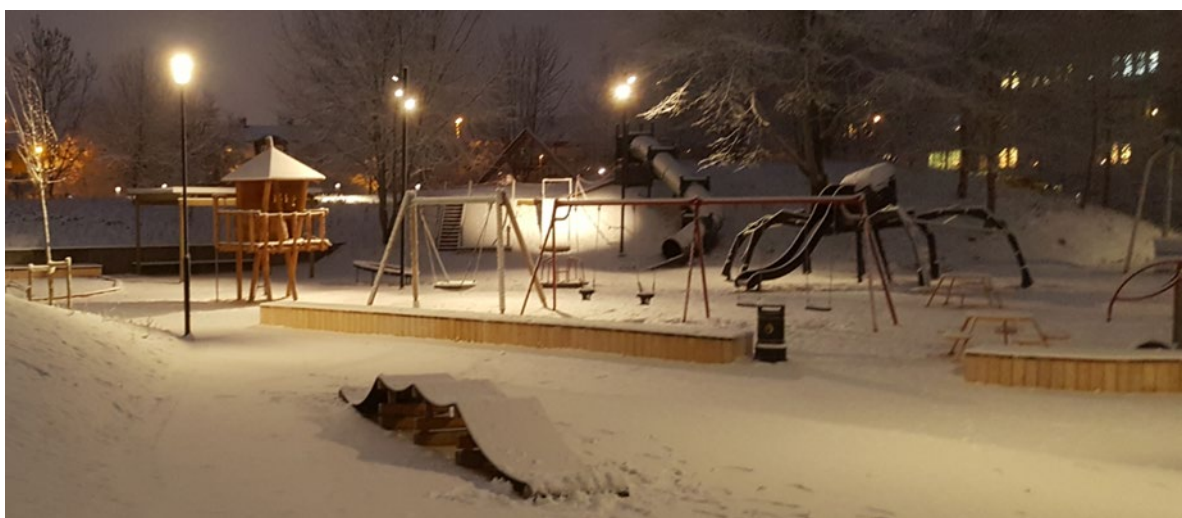

Foto 7 visar en lekpark under vinter och illustrerar vikten av god belysning omkring lekmiljöer

Tillgänglighet för alla

Möjlighet till lek och fysisk aktivitet är viktigt för alla barns utveckling. För att en lekpark ska vara tillgänglig bör den vara lätt att hitta till, lätt att ta sig till samt möjlig för alla att använda. Detta innebär dock inte att alla redskap i lekparken är tillgängliga för alla.

Det bör finnas redskap som helt eller delvis är möjliga att använda för barn med olika funktionsvariationer. Området bör även vara utformad så att föräldrar med funktionsnedsättning kan besöka letparken med sina barn. Man bör även eftersträva lugnare lekområden där barn kan dra sig undan i stillhet en stund.

För att uppmuntra till lek mellan alla barn bör man inte särskilja lekanordningar för barn med funktionsnedsättning och andra barn. platsen bör inte heller vara tydligt markerade på plats som tillgänglighetsanpassade eftersom en sådan åtgärd kan upplevas som utpekande för barn med funktionsnedsättning.

Prioriteringar

Vid nyanläggning eller nedläggning av ett lek område vill Katrineholms kommun sträva mot att genomföra samråd/dialog med kommunala bolagen och allmänheten, även med barnen, för att ta del av deras tankar och önskemål. Nedläggningar av lekparken kan bli aktuellt för frigörande av resurser för upprustning, nyanläggning, skötsel och underhåll. Andra orsaker till nedläggning kan vara konkurrerande lekmöjligheter i närområdet.

Nedläggningar av små lekparken som används av ett fåtal barn möjliggör att större satsningar kan göras på stadsdelslekparken som erbjuder rikare lekupplevelser och kommer fler till del.

Vid upprustning av lekparken prioriteras tillgänglighetsanpassningar. Andra prioriterade åtgärder är byte av fallunderlag, byte av lekredskap vid behov samt att lekvärdet höjs.

Skötsel, säkerhet och ansvar

Sedan 1999 gäller Europastandard SS-EN 1176-1177 för krav på säkerhet vid svenska lek områden. Den innehåller normer gällande minimering av olyckor och allvarliga tillbud. Bland annat regleras sådant som fallunderlag, risk för till exempel strypning, fall eller huvud- och halsskador, fallutrymme och så vidare.

Dessutom bör skälig hänsyn tas till astmatiker och allergiker vid val av växtlighet i och omkring lek områden. Starkt allergiframkallande samt giftiga växter undviks. Den lag som reglerar fastighetsägarens ansvar för sina lekparken är Plan- och bygglagen, PBL. Där anges att kommuner ska avsätta friyta för lek- och utevistelse, att underhåll ska utföras som begränsar olycksfall samt regler kring tillgänglighet på lekparken för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

En säkerhetsbesiktning av kommunens lekparken ska genomföras och protokollföras varje år av utbildad personal. Katrineholms kommun är i egenskap av markägare, enligt PBL, skyldig att underhålla lekparkerna på ett sådant sätt att olycksriskerna minimeras. Allvarliga fel på lekutrustning ska alltid åtgärdas omedelbart. Rutiner för tillsyn och åtgärder ska finnas skriftligen.

Det är viktigt att lekparkerna ligger på betryggande avstånd från vägar och vatten alternativt så bör de kompletteras med någon form av avskärmning mot dessa.

Aktivitetsparken/utegym

Då stillasittande blir allt vanligare i dagens samhälle behövs åtgärder som stimulerar fysisk aktivitet i vardagen. Aktivitetsparken eller utomhusgym som står på offentlig mark kan innebära vinster för folkhälsan. Katrineholms kommun vill anlägga motionsredskap geografiskt spritt i kommunen. Aktivitetsparkerna kan med fördel ligga i nära (men inte direkt) anslutning till stadsdelslekparkerna för att vara ett komplement till platsen och som skapa en bredare mötesplats i stadsdelen. Genom att samla ytor för aktiviteter och rörelse ökar genomströmningen av människor vilket ger goda förutsättningar för trygghetskänsla, spontana möten och social samvaro.

Dessa aktivitetsparken ska erbjuda möjlighet att träna olika muskelgrupper samt smälta väl in i sin omgivning. De ska finnas på platser där naturliga promenadsträckor finns samt vara väl synliga med tanke på trygghetsaspekter. Aktivitetsparken anläggs efter generella säkerhetskrav. Trots detta gäller eget ansvar för de som använder redskapen eftersom de riktar sig till vuxna och därför inte följer lika strikta säkerhetsriktlinjer som exempelvis vid lekparken.

Katrineholms kommuns hemsida ska hållas uppdaterad med aktuell information om de aktivitetsparker som allmänheten har tillgång till samt hänvisa till Naturkartan där lekparker, aktivitetsparker och platser för upplevelser finns.

Foto 8 visar exempel på en aktivitetspark/ utegym med varierad utrustning

Samordning bolag /kommun

Samordning gällande placering och utformning ska ske mellan de kommunala bolagen och kommunen för att samsyn och helhetssyn i Katrineholm. Lekområden ska inte konkurrera med varandra utan vara komplement till varandra. Fastighetsbolagets lekområden på skolor och förskolor riktar sig i första hand till verksamhetens aktiviteter. Allmänheten har dock tillträde till dessa efter verksamhetens stängning, helger och skollov och ska utnyttjas på bästa sätt.

Information om lekparken

Via Katrineholms kommuns hemsida ges aktuell information om de lekparker som allmänheten har tillgång till. Vid lekparkerna ska det finnas en informationsskylt som anger lekparkens namn, fakta och information vart man vänder sig om en olycka skulle inträffa.

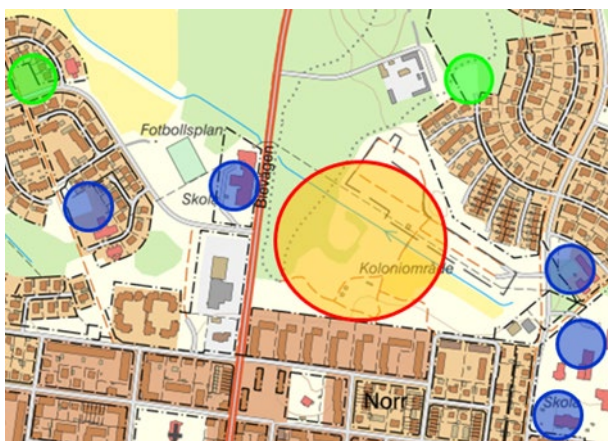
En välkomstskylt ska finnas upp vid stadsdelslekparkerna för att ge platsen en identitet.

Framtida stadsdelslekparkar

För att tillse varierat och stimulerande lekutbud för barn i centralorten, och för att stärka platsidentiteten i centralortens olika områden bör fler stadsdelslekparkar tillkomma.

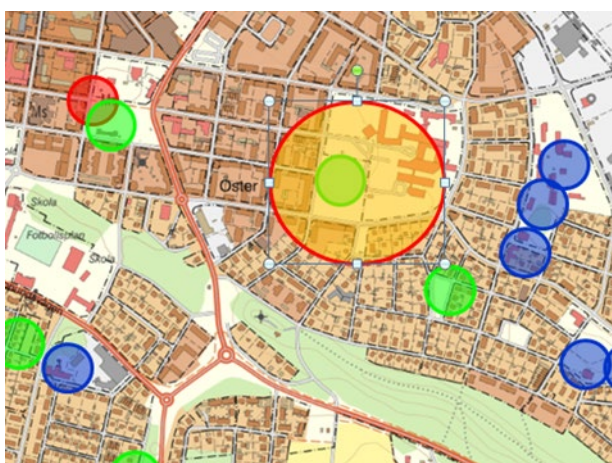
Norr

Den norra stadsdelen, där större bostadsområden finns, saknar i dagsläget ett större centralt placerat lekområde. En möjlig plats för en stadsdelslekpark kan vara norr om Stensättersgatan i anslutning till upp vuxen vegetation och nivåskillnader i naturen. Lekområdet bör kombineras med ett gym och samlingspunkt för det rörliga friluftslivet, för att göra området till en mötesplats för samvaro. I omkringliggande villaområden kan vissa närlekparkar avvecklas till förmån för en Stadsdelslekpark.

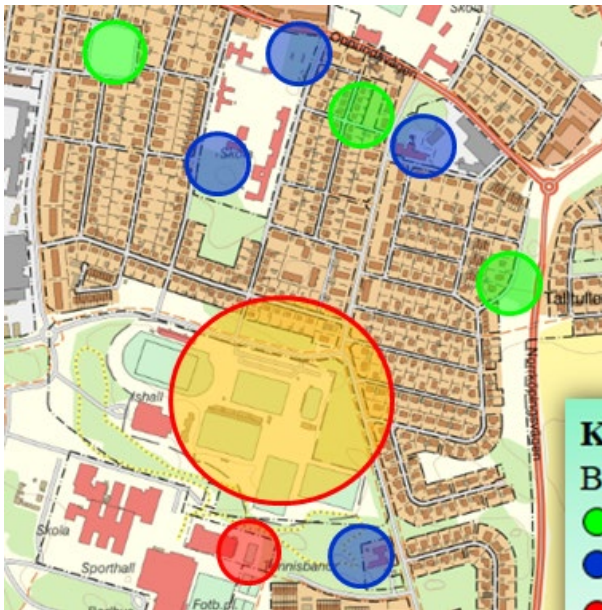
Öster

Sveaparkens lekpark har nyligen byggts om till en stadsdelslekpark men parkens södra delar bör även färdigställas. Parken har stort lekvärde eftersom den har upp vuxen vegetation som stimulerar till lek samt stora kullar som gör att pulkaåkning är väl frekventerad vintertid. I villaområdena kan vissa närlekparkar avvecklas till förmån till Sveaparkens utveckling.

Söder

Den södra stadsdelen saknar idag en större lekplats som kan samla barn från stadsdelen och resten av staden. Förslagsvis bör en stadsdelslekpark kombinerat med aktivitetspark och samvaro byggas på eller i närheten av Backavallens idrottsplats. Det skulle medföra att fler personer rör sig i området och att trygghetens känslan ökar och attraktiviteten för idrottsområdet ökar. I villaområden kan vissa närlekparkers avvecklas till förmån för denna stadsdelslekpark.

Väster

I Nävertorp finns en större närlekpark, Nävertorpsparken. Här är dock avsaknad av naturmark och området avgränsas av trafik som är till stor nackdel för det totala lekvärdet. Förslagsvis planeras en ny stadsdelslekpark vid de stora kullarna vid Stora Malmsvägen, som redan i dag är väl nyttjade som lekrområde på vintern. Här finns upp vuxen vegetation och avstånd till trafikerade gator. Platsen ligger centralt i Nävertorp och lätt att ta sig till.

I villaområden kan vissa närlekparkers avvecklas till förmån för denna stadsdelslekpark.

Kransorter

I Kransorterna anläggs närlekparker. Dessa ska erbjuda barn boende i kransorten ett varierat och stimulerande lekutbud men behöver inte vara av samma storlek och karaktär som stadsdelslekparkerna. Centralt placerade närlekparker kan förutom utrymme för lek också innehålla grillplats, bord och soffor för att stimulera till möten och social samvaro.

I villaområden kan vissa närlekparker komma att avvecklas.

Avveckling av närlekparker

Kostnad för avveckling är olika från plats till plats och medför en årlig driftbesparing för den platsen. Vid eventuell avveckling/försäljning av bolagens fastigheter som skolor och förskolor ska lekområdets nyttjande av kommunens barn utanför skoltid vara med i utredningen/beslutsunderlagen.